

ارزیابی سطح فرهنگ دانشجویی دانشجویان تحصیلات تکمیلی

(مورد مطالعه: دانشجویان منطقه ۵ دانشگاه آزاد اسلامی)

^۱ اعظم نیکوکار

^۲ امیرحسین محمدداودی

^۳ نادرقلی قورچیان

چکیده

هدف این پژوهش، ارزیابی سطح فرهنگ دانشجویی دانشجویان تحصیلات تکمیلی است. هدف پژوهش، کاربردی و شیوه جمع‌آوری اطلاعات، توصیفی (پیمایشی) است. جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۵ است. حجم نمونه مطابق با فرمول «کوکران» ۳۶۴ نفر برآورد شد و برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تلفیقی شامل نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و طبقه‌ای استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه ۹۱ عبارتی برگرفته از نظریه‌های فرهنگی بیرمنگام، شاین، آرنولد، اینگلهارت و استراوس در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت بود. روایی ابزار از نظر صوری، محتوایی و تشخیصی (همگرا و واگرا) به تایید رسید و پایایی کلی آن برابر با ۰/۹۹ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آلفای کرونباخ، AVE، جذر K-S، AVE و t تک نمونه‌ای استفاده شد. نتایج بدست آمده نشان داد که سطح فرهنگ دانشجویی در ابعاد فردی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، دینی و فناوری بالاتر از متوسط جامعه و در دو بُعد سیاسی و بین‌المللی کمتر از متوسط جامعه است.

واژگان کلیدی

فرهنگ دانشجویی، دانشگاه آزاد اسلامی.

۱. دانش‌آموخته دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

nico_502000@yahoo.com

۲. گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه، ساوه، ایران (نویسنده مسئول)

Adavoudi838@yahoo.com

۳. گروه مدیریت آموزشی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

naghourchian@yahoo.com

پذیرش نهایی: ۱۳۹۵/۱۲/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۹/۱۰

مقدمه

فرهنگ یکی از پدیده‌های اجتماعی است که به عنوان سرمایه معنوی و مادی جوامع و اصلی‌ترین عامل حفظ استقلال، هویت و اقتدار ملی کشور شناخته می‌شود. فرهنگ، مجموعه دانش‌ها، نگرش‌ها، منش‌ها و ارزش‌های یک ملت است که دارای ویژگی‌هایی همچون هویت‌دهی، مصونیت‌آوری، هم‌پویایی و هم‌پایانی، ایجادکننده فطرت ثانوی و تاثیرپذیری می‌باشد (ماندگار، ۱۳۸۷). از دیدگاه کپو^۱ فرهنگ روش زندگی مردم یک جامعه است که در بر گیرنده الگوهای رایج تفکر و رفتار شامل ارزشها، اعتقادات، قواعد، رفتار نظام سیاسی، فعالیت اقتصادی و مانند آن است که از نسلی به نسل دیگر از طریق آموختن انتقال می‌یابد (مالینوفسکی،^۲ ترجمه زرین‌قلم، ۱۳۸۴).

مطالعات فرهنگی در آموزش عالی، به عنوان یکی از محبوب‌ترین دیدگاه‌های پژوهش‌های حوزه آموزش عالی است (والیما،^۳ ۲۰۰۸). به همین دلیل در نظام آموزش عالی، شاهد نوعی فرهنگ تحت عنوان فرهنگ دانشجویی هستیم. فرهنگ دانشجویی، به عنوان یک مفهوم چند بعدی و پیچیده در ارتباط با هنجارهای حاکم بر رفتار و روابط دانشجویان در عرصه آموزش عالی و دانشگاه‌ها است که با چگونگی و شیوه عمل دانشجویان جامعه، پیوند تنگاتنگ دارد و در بسیاری از موارد به ایجاد وجه تمایز بین این قشر و سایر اقشار می‌انجامد (نیکوکار، ۱۳۹۴). اصطلاح فرهنگ دانشجویی به معنای قوانین، باورها، ادراکات، روابط، نگرش‌های نوشته شده و نانوشته است که به شکل و نفوذ هر جنبه‌ای از چگونگی عملکرد نظام آموزشی اشاره دارد. همچنین، این اصطلاح مسائل بیشتری شامل مانند امنیت فیزیکی و عاطفی دانشجویان، نظم کلاس‌های درس و فضاهای عمومی و یا درجه‌ای که یک نظام آموزشی به تنوع نژادی، قومی، زبانی و کلا فرهنگی توجه دارد، را شامل می‌شود (واژه‌نامه اصلاحات آموزش و پرورش،^۴ ۲۰۱۶).

فرهنگ‌های دانشجویی اغلب قابل رویت نیستند و قطعا درک آنها دشوار است، اما وجود دارند و می‌توانند با هدف آموزشی موسسه در تضاد باشند (لاندرز،^۵ ۲۰۰۸). باتومور^۶ (۱۹۸۴) معتقد است دانشگاه دارای ساختی مختص دانش و تفکر انتقادی است. دانشجو می‌آموزد که در برابر آنچه به او عرضه می‌شود با طرح سوال یا ایجاد شک نگاه کند و در پی یافتن علل هر مساله باشد (ترجمه نودری، ۱۳۸۵). در فضای دانشگاه رابطه سه گانه در شکل‌گیری فرهنگ دانشجویی

1. Kepo
2. Malinowski
3. Välimaa
4. Glossary of Education Reform
5. Landes
6. Bottomore

نقش اساسی دارد، عملکردهای فضای تجربه شده که متعلق به دانشجویان سال بالا است و بازنمایی فضاهای اجتماعی درک شده که به تلاش گروه‌های موجود مربوط است و فضاهای بازنمایی نشده ناشی از تحصیلات و حضور دانشجویان جدید این سه گانه (تریلوژی) در ساخت و شکل‌گیری رفتار و فرهنگ دانشجویان به ویژه دانشجویان جدید تاثیر اساسی دارد. ما در دانشگاه‌ها شاهد حضور همزمان تجربیات (متعلق به دانشجویان سال بالا) ادراکات (دانشجویان فعلی) و تخیلات (دانشجویان جدید) برای آگاهی از فضاهای فرهنگی، اجتماعی، مدیریتی دانشگاه و دگرگونی و یا انطباق با آنها هستیم. البته باید پذیرفت که فرهنگ دانشجویی اکثراً از طریق فرآیندهای اجتماعی و تعاملات جمعی و مستقل از شکل‌دهی فرهنگی حاکم بر دانشگاه معنا می‌یابد و شکل می‌گیرد (نیکوکار، ۱۳۹۴).

گالتونگ^۲ (۱۹۹۴) معتقد است که هر جامعه‌ای دارای فرهنگ دانشگاهی و دانشجویی و «سبک‌های فکری» متناسب با نظام اجتماعی خود است و این فرهنگ‌ها، هر کدام فرهنگ یادگیری، آموزش و پژوهش خاصی دارند (فاضلی، ۱۳۸۷). فرهنگ دانشگاهی از دل ساختارها و روابط اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آن جامعه بیرون می‌آید. بنابراین جامعه، الگوها، شیوه‌ها و استانداردهای ملازم آموزش و پژوهش موثر را در فرآیند یادگیری و انتقال علم مشخص می‌کند و در همین راستا چند نوع «فضای سازمانی» از نظر چگونگی محیط کار برای ترغیب یا ممانعت یادگیری و مشارکت فعال در فرآیندهای آموزشی و پژوهشی شناسایی شده است. فضای فرهنگی مطلوب و آرمانی در یک دانشگاه، فضای درخواست‌کننده است، فضایی که مولفه‌های محیط دانشجویان و دانشگاهیان را ملزم به تلاش و کار بیشتر برای تحقق ارزش‌های دانشگاهی می‌کند (امین‌مظفری و همکاران، ۱۳۸۷).

پژوهش‌های مختلفی در زمینه فرهنگ دانشجویی انجام شده است که از بین آنها، علی‌باری (۱۳۸۷) در تحقیقی به بررسی فرهنگ دانشجویی (از بعد آموزش) دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه‌های دولتی تهران پرداخته است. نتایج بدست آمده نشان داده است: ۱. بین فرهنگ آموزش دانشجویان براساس نوع دانشگاه تفاوت معنی‌دار وجود نداشت. ۲. بین فرهنگ آموزش دانشجویان براساس نوع گروه آموزشی تفاوت معنی‌دار (در دو متغیر فرهنگ پنهان علم‌گرایی و جامعه‌گرایی) وجود داشت. ۳. بین فرهنگ آموزش آشکار و پنهان دانشجویان رابطه دوسویه وجود داشت و حدوداً به میزان ۴۰ درصد تغییرات یکی توسط دیگری تبیین می‌شد. ۴. تأثیر فرهنگ آشکار و پنهان آموزش بر فرآیند آموزش دانشگاه تقریباً یکسان است و هر دو در ابعاد مختلف

براین فرایند تأثیرگذار بودند (نقل از نیکوکار، ۱۳۹۴). اپرتی^۱ و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی به بررسی رابطه بین فرهنگ دانشگاهی و رضایت دانشجویان پرداخته‌اند. جامعه آماری پژوهش را ۲۵۱ نفر از دانشجویان دانشگاه کاتماندو واقع در نپال تشکیل داده‌اند. نتایج پژوهش نشان داده است که فرهنگ دانشگاهی در ابعاد مشارکت، سازگاری و ثبات رابطه بسیار قوی با میزان رضایت دانشجویان مورد مطالعه داشته است.

نو^۲ (۲۰۱۲) در رساله دکتری خود به بررسی رابطه بین هوش هیجانی مدیر و فرهنگ نظام آموزشی با موفقیت فراگیران در ایالت ویرجینیا پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داده است که هوش هیجانی مدیران به طور قابل توجهی با فرهنگ نظام آموزشی در ارتباط است و با پیشرفت تحصیلی فراگیران ارتباط دارد و به طور قابل توجهی پیش‌بینی کننده پیشرفت تحصیلی فراگیران است. کاستیلو^۳ و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهشی به بررسی عوامل تأثیرگذار بر نگرش نوجوانان آمریکایی از فرهنگ دانشجویی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داده است که خانواده، همسالان و کارکنان دانشگاه در شکل‌گیری نگرش نوجوانان مورد مطالعه به فرهنگ دانشجویی دخیل هستند.

آنچه اهمیت دارد، آن است که دانشگاه خود یک نهاد بسیار مهم فرهنگی است و کسی که وارد دانشگاه می‌شود، مراحل اولیه جامعه و فرهنگ‌پذیری را در نهادهای دیگری مانند خانواده، آموزش و پرورش و غیره تا اندازه‌ای گذرانده است بنابراین از دو حال خارج نیست. یا این مراحل با موفقیت طی شده‌اند، که در این صورت تلاش زیادی برای انجام مراحل مختلف تخلیه فرهنگی برای چنین شخصی لازم نخواهد بود و یا به صورت ناقص طی کرده است که در این صورت باید چنین کسانی شناسایی و این کار درباره آنها صورت پذیرد. البته در عین حال باید به این نکته توجه داشت که حتی آن کسانی که فرهنگ‌پذیری را با موفقیت طی کرده‌اند، بی‌نیاز از فرهنگ‌پذیری مجدد نیستند چون در آموزش و پرورش مراحل اولیه و ابتدایی فرهنگ‌پذیری انجام می‌شود و در دانشگاه است که این مساله تعمیق می‌شود. از آنجایی که طبق گفته اندیشمندان همچون اینگلهارت^۴ که بر این اعتقاد بود که در جوامع صنعتی مواجه با نوعی دگرگونی ارزشی اساسی هستیم؛ به این صورت که گرایش نسبت به ارزش‌های فرامادی تقویت گردیده و نسل جدید به ارزش‌های فرامادی اولویت بیشتری می‌دهد (اینگلهارت، ترجمه وتر، ۱۳۸۲) لازم است تا میزان فرهنگ‌پذیری در دانشجویان مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد. زیرا، دانشگاه‌ها دارای ماموریت‌های متعددی هستند که فصل مشترک همه آنها ماموریت‌های آموزشی،

-
1. Uprety
 2. Noe
 3. Castillo
 4. Ingelhart

پژوهشی، علمی، اجرایی و نهایت تربیت نیروی انسانی ماهر و متعهد است (کارلسون،^۱ ۲۰۰۷). دانشگاه همواره نقش مرجعیت را در جامعه ایفا کرده و دائما مورد ارزیابی‌های اجتماعی قرار می‌گیرد. یکی از دلایل تاثیرگذاری فرهنگ دانشگاهی و به تبع آن دانشجویی، بر کلیت فرهنگ یک جامعه این است که دانشگاه از سویی مهمترین نهاد و برترین سازمان عهده دار تولید علم و معرفت است و گفتمانهای اصلی و جریان‌های مهم فکری و علمی جامعه در آنجا جاری است و از سوی دیگر محل تجمع نخبگان فکری جامعه است. خروجی دانشگاهها به عنوان بخش فرهیخته و تصمیم ساز جامعه، بخشهای مختلف قدرت سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و صنعتی را تحت تاثیر قرار داده، آینده جامعه را به دست خواهد گرفت و فرهنگ حاکم بر فکر و ذهن آنها در ابعاد مختلف زندگی مردم به صورت مثبت و منفی تاثیر خواهد گذاشت (بواراک،^۲ ۲۰۰۴). بر این اساس، سوالی که رد این تحقیق مطرح شده آن است که سطح فرهنگ دانشجویان تحصیلات تکمیلی با توجه به مدل مفهومی پژوهش (شکل ۱) که برگرفته از نظریه‌های فرهنگی بیرمنگام، شاین، آرنولد، اینگلهارت و استراوس است، به چه میزان می‌باشد؟

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

نوع پژوهش: از نظر هدف، این پژوهش کاربردی است. از نظر شیوه جمع‌آوری اطلاعات، توصیفی (پیمایشی) است.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۵ می‌باشد که تعداد آنها برابر با ۱۱۳۸۲ نفر است. برای نمونه‌گیری از روش تلفیقی شامل نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و طبقه‌ای استفاده شده است. برای این منظور، ابتدا دانشگاه‌های منطقه ۵ استان مرکزی برحسب اندازه‌شان به ۴ دانشگاه جامع، بسیار بزرگ، بزرگ و متوسط تقسیم شده و سپس از بین آنها، تعداد ۵ واحد دانشگاهی (دانشگاه ساوه و دانشگاه اراک به عنوان دو دانشگاه جامع، دانشگاه نراق به عنوان دانشگاه بسیار بزرگ، دانشگاه آشتیان به عنوان دانشگاه بزرگ و دانشگاه فراهان به عنوان دانشگاه متوسط) به صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس آمار تعداد دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه مذکور برابر با ۷۱۸۸ نفر گزارش شد و بر اساس فرمول «کوکران» مشخص شد که تعداد ۳۶۴ نفر از دانشجویان فوق، به عنوان نمونه، معرفی جامعه پژوهش خواهند بود. در نهایت این تعداد برحسب اندازه دانشگاهی به روش تصادفی طبقه‌ای از بین جامعه آماری انتخاب شدند. مشخصات نمونه‌ها در جدول شماره ۱ درج گردیده است.

جدول ۱: توزیع جامعه و نمونه پژوهش (در بخش کمی) برحسب اندازه دانشگاهی

دانشجویان کارشناسی ارشد			دانشگاه
درصد	نمونه	جامعه	
۱۴/۲	۵۲	۱۰۲۳	دانشگاه ساوه
۵۰/۵	۱۸۴	۳۶۳۶	دانشگاه اراک
۲۳/۵	۸۶	۱۶۸۹	دانشگاه نراق
۱۰/۵	۳۸	۷۵۳	دانشگاه آشتیان
۱/۳	۴	۸۷	دانشگاه فراهان
۱۰۰	۳۶۴	۷۱۸۸	جمع

ابزار جمع‌آوری داده‌ها: برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز در این پژوهش، از پرسشنامه محقق ساخته که بر مبنای نظریه فرهنگی بیرمنگام، شاین، آرنولد، اینگلهارت و استراوس طراحی شده، استفاده شده است. مقیاس پرسشنامه ۵ گزینه‌ای است و شامل ۸ بُعد و ۹۱ گویه است. برای تعیین روایی پرسشنامه از روایی تشخیصی (همگرا و واگرا) استفاده شده است. همانطور که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود، مقدار AVE به دست آمده در ابعاد هشتگانه از مقدار قابل

قبول (۰/۵) بالاتر می‌باشد و این امر موید آن است که روایی همگرای پرسشنامه پژوهش در حد قابل قبول و مورد تایید است. مقدار جذر AVE هر بُعد نیز از ضرایب همبستگی آن با بُدهای دیگر بیشتر شده است که این امر، حاکی از قابل قبول بودن روایی واگرایی ابعاد هشتگانه مدل ارتقای فرهنگ دانشجویی دانشجویان می‌باشد. پایایی پرسشنامه نیز از طریق محاسبه آلفای کرونباخ به واسطه نرم‌افزار آماری SPSS محاسبه گردیده است و ضرایب آلفای کرونباخ برای ابعاد به شرح جدول شماره ۲ برآورد گردید و همانطور که مشاهده می‌شود، مقدار تمامی اعداد به دست آمده، به دلیل آنکه بالاتر از ۰/۷ می‌باشند، نشان دهنده همسانی درونی و اعتبار پرسشنامه پژوهش می‌باشد.

جدول ۲: نتایج ضرایب پایایی و روایی تشخیصی (همگرا و واگرا) متغیرهای پژوهش

پایایی	روایی تشخیصی								ابعاد	
	روایی واگرا و ماتریس همبستگی							روایی همگرا		
	بین‌المللی	فناوری	دینی	اقتصادی	سیاسی	اجتماعی	فرهنگی			فردی
.974								۰/۸۸۳	0.780	فردی
.994								۰/۹۷۹	0.975	فرهنگی
.996								۰/۹۷۴	0.962	اجتماعی
.976					۰/۸۸۸	0.646	0.657	0.759	0.789	سیاسی
.986				۰/۹۳۳	0.852	0.684	0.688	0.744	0.871	اقتصادی
.979			۰/۸۷۴	0.680	0.867	0.712	0.717	0.769	0.765	دینی
.966		۰/۹۱۲	0.745	0.761	0.825	0.642	0.660	0.712	0.833	فناوری
.961	۰/۸۶۱	0.726	0.760	0.742	0.698	0.679	0.796	0.702	0.743	بین‌المللی

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: برای تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه و متناسب با سوالات تحقیق از آزمون ضریب آلفای کرونباخ، AVE، جذر AVE، آزمون K-S و t تک نمونه‌ای از طریق نرم‌افزارهای آماری SPSS و Smart-PLS استفاده شده است.

یافته‌ها

نرمال یا غیرنرمال بودن داده‌ها

جدول ۳: نتایج آزمون K-S

Sig	K-S	ابعاد	Sig	K-S	ابعاد
۰/۲۱۴	۱/۳۰	بُعد اقتصادی	۰/۲۱۰	۱/۲۵	بُعد فردی
۰/۰۶۳	۱/۱۱	بُعد دینی	۰/۱۲۵	۱	بُعد فرهنگی
۰/۰۹۱	۱/۳۹	بُعد فناوری	۰/۲۰۷	۱/۲۱	بُعد اجتماعی
۰/۳۶۳	۱/۹۴	بُعد بین‌المللی	۰/۳۰۱	۱/۹۲	بُعد سیاسی

با توجه به جدول ۳ سطح معنی‌داری‌های به دست آمده بزرگتر از ۰/۰۵ می‌باشد و این امر نشان دهنده آن است که داده‌های پژوهش از ویژگی نرمال بودن تبعیت می‌کنند و می‌توان از آزمون‌های پارامتریک برای تحلیل داده‌ها استفاده کرد.

سوال پژوهش: سطح فرهنگ دانشجویان تحصیلات تکمیلی به چه میزان است؟

جدول ۴: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای مشخص نمودن سطح فرهنگ دانشجویان

میانگین جامعه = ۳					
Sig	df	t	انحراف استاندارد	میانگین	بُعد
.000	363	9.29	.877	3.42	فردی
.000	363	12.23	.737	3.47	فرهنگی
.000	363	11.64	.820	3.50	اجتماعی
.113	363	1.70	.864	2.30	سیاسی
.000	363	14	.783	3.57	اقتصادی
.000	363	9.85	.795	3.41	دینی
.000	363	10.64	.885	3.49	فناوری
.083	363	1.47	1	2.36	بین‌المللی

همانطور که در جدول شماره ۴ نشان داده شده است، آماره t محاسبه شده در ابعاد فردی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، دینی و فناوری نشان می‌دهد که مقادیر به دست آمده با درجه آزادی ۳۶۳ و آلفای ۰/۰۵ بزرگتر از مقدار t بحرانی هستند و در دو بُعد سیاسی و بین‌المللی کوچکتر از مقدار t بحرانی هستند؛ در نتیجه، سطح فرهنگ دانشجویی در ابعاد فردی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، دینی و فناوری بالاتر از متوسط جامعه و در دو بُعد سیاسی و بین‌المللی کمتر

از متوسط جامعه است.

نتیجه گیری و پیشنهادها

یافته‌های به دست آمده از پژوهش نشان داد که سطح فرهنگ دانشجویی در ابعاد فردی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، دینی و فناوری بالاتر از متوسط جامعه و در دو بُعد سیاسی و بین‌المللی کمتر از متوسط جامعه است. در رابطه با بُعد فردی باید به گفته‌های بری^۱ (۲۰۰۷) اشاره نمود که اظهار داشته است، فرهنگ‌پذیری در سطح فردی، ناظر بر تغییراتی است که در فهرست یا خزانه رفتارهای شخصی رخ می‌دهد و طی فرآیندی طولانی‌مدت، پیریزی می‌گردد. جذب فرهنگ غالب، زمانی رخ می‌دهد که فرد، ارزش بیشتری را برای فرهنگ اکثریت و ارزش کمتری را برای حفظ فرهنگ خود قائل شود. در نتایج پژوهش شریفی و اسلامی (۱۳۹۱) نیز حاکی از آن است که هرچند مفروضه‌های فرهنگ همچون رابطه افراد با یکدیگر و ماهیت فرد در طی زمان در برابر تغییر مقاومت می‌کنند؛ ولی جلوه‌های فرهنگی در طی زمان با تحولات گوناگونی همراه بوده است. در جهت بالا نگهداشتن بُعد «فردی» در ارتقای فرهنگ دانشجویی، پیشنهاد می‌شود تا در دوره‌های آموزشی که برای دانشجویان در زمینه مهارت‌های زندگی، هوش هیجانی و خودشناسی و... برگزار می‌شود، به آنها درباره چگونگی شناخت نیازهای‌شان و روش‌های بهینه مقابله با نیازهای ارضا شده و ارضا نشده آموزش داده شود.

در رابطه با بُعد «فرهنگی» اساساً، هنجارها و ارزش‌ها از مهمترین و بنیادی‌ترین مولفه‌های فرهنگی در هر جامعه‌ای هستند؛ چرا که اندیشه افراد تا حد بسیار زیادی، بر مبنای هنجارها و ارزش‌های مطرح شده در جامعه، شکل می‌گیرند. طبق تعریفی که از صالحی‌امیری (۱۳۸۶) ارائه شده است انتقال هنجارها و ارزش‌های فرهنگی از نسلی به نسل دیگر را بازتولید فرهنگی گویند. فرآیندهای تعلیم و تربیت در جوامع امروزی از جمله مکانیسم‌های اصلی بازتولید فرهنگی هستند و تنها از طریق آنچه در دوره‌های آموزشی رسمی آموخته می‌شود، عمل نمی‌کنند. بازتولید فرهنگی به شیوه‌ای ژرف‌تر از طریق برنامه‌هایی پنهان (جنبه‌های رفتاری که افراد به شیوه‌های غیررسمی در نظام آموزشی می‌آموزند) صورت می‌گیرد. همسو با نتیجه حاصل شده در وضعیت بُعد فرهنگی دانشجویان، می‌توان به پژوهش لو و ان‌جی^۲ (۲۰۰۹) که وضعیت دانش‌آموزان مدارس هنگ‌کنگ و شانگ‌های از گوناگونی فرهنگی را بالاتر از متوسط نشان دادند اشاره نمود. در جهت بالا نگهداشتن بُعد «فرهنگی» در ارتقای فرهنگ دانشجویی، پیشنهاد می‌شود تا با فراهم آوردن وسایل و تجهیزات صوتی و تصویری مورد نیاز جهت پخش فیلم‌های فرهنگی اجتماعی مرتبط با زندگینامه قهرمانان و اسطوره‌های نامی کشور به ویژه در خوابگاه‌های

1. Berry

2. Law & Ng

دانشجویی که دانشجویان اوقات بیکاری زیادی دارند و نمی‌دانند که چگونه از زمان حضور خویش در خوابگاه به خوبی استفاده نمایند، در بالا بردن سطح آگاهی و الگوپذیری دانشجویان از قهرمانان و اسطوره‌های نامی کمک شود.

بُعد اجتماعی، به قوانین و مقررات اجتماعی و همچنین ارتباطات افراد جامعه با یکدیگر و تأثیری که افراد از یکدیگر به واسطه ارتباطات‌شان می‌پذیرند، اشاره دارد. در حقیقت، در بُعد اجتماعی، انتظار آن است که دانشجو از قوانین و مقررات اجتماعی آگاه بوده و با برقراری ارتباطات مناسب با دیگران، توانایی ایفای وظایف و مسئولیت‌هایی که بر عهده گرفته است را دارا باشد. در این صورت است که با توجه به گفته اندرسون^۱ (۱۹۹۴) که معتقد است خاستگاه اولیه و مبنای آداب و رسوم علم و به عبارت دقیق‌تر هر نوع سوگیری هنجاری، تجربیات افراد در اجتماع علمی است (نیوکار، ۱۳۹۴) می‌توان انتظار داشت که فرآیند فرهنگ‌پذیری در دانشجو، اتفاق بیافتد. در جهت بالا نگهداشتن بُعد «اجتماعی» در ارتقای فرهنگ دانشجویی، پیشنهاد می‌شود تا با گنجانیدن «مهارت برقراری ارتباط با دیگران» در برنامه آموزشی دانشگاه، دانشجویان را با این مهارت که سهم بسیار مهمی در ارتقای فرهنگ دانشجویی دارد، به صورت اصولی و علمی، دانش آنها را در این زمینه افزایش دهند.

وضعیت بُعد «سیاسی» به عنوان یکی از ابعاد فرهنگ دانشجویی، کمتر از متوسط جامعه نشان داده شد. همانطور که اینگلههارت نیز اشاره کرده است، تغییرات فرهنگی زمانی شکل می‌گیرد که دگرگونی‌هایی به قدر کفایت بزرگ در محیط سیاسی رخ دهد. بنابراین، برای آنکه سواد و دانش سیاسی دانشجویان در سطح ملی و بین‌المللی، نیازمند آگاهی دادن به احزاب، سیاست و به طور کلی ساختار و چرایی حکومت می‌باشد. در جهت بالا نگهداشتن بُعد «سیاسی» در ارتقای فرهنگ دانشجویی، پیشنهاد می‌شود تا با برگزاری جلسات پرسش و پاسخ، مفهوم منافع ملی، عوامل تهدید کننده آن و... به دانشجویان تفهیم گردد.

بُعد «اقتصادی» بیشترین میانگین را در ارزیابی به خود اختصاص داد. برای تبیین این یافته باید به نظریه فرهنگی «استراوس» اشاره نمود که روابط اقتصادی را در ردیف نخست شکل‌گیری فرهنگ جای داده است. به اعتقاد اینگلههارت، تغییرات فرهنگی زمانی شکل می‌گیرد که دگرگونی‌هایی به قدر کفایت بزرگ در محیط اقتصادی رخ دهد. صالح‌نیا و همکاران (۱۳۸۹) بیان می‌دارند که بین اقتصاد و فرهنگ رابطه تنگاتنگی وجود دارد و دلایل آن را در سه امر می‌دانند: اول اینکه، رفتارهای پایدار انسانی حاصل و متأثر از فرهنگ است؛ دوم اینکه، فعالیت‌های اقتصادی از جمله رفتارهای اقتصادی انسان است و در نتیجه جزیی از مجموعه رفتارهای انسانی به شمار می‌آید؛ سوم اینکه، رفتارهای اقتصادی (غیر از رفتارهای ناپایدار و

استدلالی) مبتنی بر فرهنگ است و رفتارهای پایدار خاص، نتیجه فرهنگ خاص است. بنابراین رفتارهای پایدار خاص اقتصادی، نتیجه فرهنگ خاصی است. در نهایت اینکه، تبیین این یافته باید اظهار داشت که وجدان کاری، یک هنجار فرهنگی است که به انجام کار مناسب در جامعه، ارزش معنوی مثبت می‌دهد و برای اینکه این امر به صورت یک فرهنگ و باور همیشگی در بین دانشجویانی که برخی از آنها ممکن است تا به امروز دنیای کاری را تجربه نکرده باشند، نهادینه شود، نیاز به آموزش سواد اقتصادی که در دنیای امروز نیز مطرح است، دارد. در جهت بالا نگهداشتن بُعد «اقتصادی» در ارتقای فرهنگ دانشجویی، پیشنهاد می‌شود تا در برنامه درسی دانشگاهی، آموزش سواد اقتصادی نیز مدنظر قرار گیرد.

وضعیت بُعد «دینی» نیز همانند سایر ابعاد، بالاتر از متوسط جامعه نشان داده شد. در هزاره سوم، کسب ارزش‌های علمی، تنها به معنای آموزش اطلاعات علمی در دانشگاهها نیست، بلکه ارزش‌هایی هستند که افراد پرورش یافته، باید در محیط‌های علمی و زندگی حرفه‌ای خود نشان دهند. از جمله ارزش‌های علمی می‌توان راستگویی، پیشستیانی از حق و عدالت، مسئولیت‌پذیری، اعتماد و احترام به دیگران را نام برد که پیامدهای مثبت اخلاقی را در میان دانشجویان خواهند داشت. از آنجاییکه رسالت دانشگاه، آموزش و پژوهش عنوان شده است، این رسالت باید با محوریت دینی/اخلاقی همراه باشد، چرا که اگر در جامعه‌ای مسائل اخلاقی اصلاح شوند، تمام مسایل به خودی خود حل خواهد شد و یا حداقل، روند بهبود، سریع‌تر اتفاق می‌افتند. نارواژ (۲۰۱۰) معتقد است مهارت‌های اخلاقی را می‌توان با آموزش تقویت و ترویج کرد. وی به دانشگاه‌ها توصیه می‌کند که توسعه شخصیت اخلاقی و ارزشها در میان دانشجویان را در اولویت فعالیت‌های خود قرار دهند. در جهت بالا نگهداشتن بُعد «دینی» در ارتقای فرهنگ دانشجویی، پیشنهاد می‌شود تا آثار مثبت و سازنده خودباوری و عزت‌نفس در رشد و ارتقای فرهنگ‌پذیری و چگونگی دستیابی به آن برای دانشجویان تبیین گردد.

در رابطه با بُعد «فناوری» که میانگین ۳/۴۹ را کسب کرد باید عنوان نمود که جریان اطلاعات و کنترل آن توسط برخی دولتهای قوی و تاثیر و کنترل فرهنگ بر رسانه‌های عمومی، در فرایند جهانی شدن، در پارادایم کارکردی، مهم نشان داده شده است (اردلان، ۲۰۰۹). «ری لوبک» در نظریه فرهنگی خود از روابط و ارتباطات و همچنین ابزارها در توسعه و بسط فرهنگ نام برده است. در نظریه فرهنگی «تامپسون» که بر پایه رویکرد ساختاری فرهنگ است، به عامل ارتباط در فرهنگ اشاره شده و عنوان شده است که ارتباط توده‌گیر به یقین چیزی در مقوله فناوری و سازوکارهای قدرتمند تولید و انتقال است؛ اما ضمناً در مقوله صور نمادین و انواع

گوناگون بیان‌های معنادار که به وسیله فناوری‌های گسترده صنایع رسانه‌ها تولید، منتقل و دریافت می‌شوند، نیز جای دارد (آزادارمکی، ۱۳۸۷). به اعتقاد اینگلههارت تغییرات فرهنگی زمانی شکل می‌گیرد که دگرگونی‌هایی به قدر کفایت بزرگ در محیط تکنولوژیک رخ دهد. لهسائی‌زاده (۱۳۸۳) بیان می‌کند که وسایل ارتباط جمعی دگرگونی‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت در رفتار ایجاد می‌کند. تیرنی^۱ (۲۰۰۸) اطلاعات را جزء عناصر عملیاتی فرهنگ دانشگاه به شمار آورده است. در جهت بالا نگهداشتن بُعد «فناوری» در ارتقای فرهنگ دانشجویی، پیشنهاد می‌شود تا از مفاهیم پایه و اساسی فناوری اطلاعات و نرم‌افزارهای کاربردی در آموزش کامپیوتر بهره گرفته شود و دانشجویان با چگونگی استفاده از رسانه فناوری اطلاعات آشنا شوند و آن را به صورت اصولی در زندگی روزمره خود بکار گیرند و در جهت خلق ابداعات جدید با این فناوری، گام بردارند.

آخرین بُعد، بُعد «بین‌المللی» که وضعیت آن کمتر از متوسط جامعه نشان داده شد. اساساً بحث جهانی شدن که به معنای تحقق شرایط جهانی است که در آن، پیوستگی فرهنگ‌های محلی با یکدیگر حاصل می‌شود و بنا به اعتقاد رابرتسون، به عنوان یکی از چهره‌های مطرح در این زمینه، فشردن جهان و تشدید آگاهی نسبت به جهان به عنوان یک کل، منظور می‌باشد (آزادارمکی، ۱۳۸۶) یکی از چالش برانگیزین جنبه‌هایش، جنبه‌های فرهنگی جوامع هست (بایوردی، ۱۳۹۳). طبق نظرات ارائه شده، شهروند جامعه جهانی باید چشم‌اندازی سازگارتر با آینده را در خود پرورش دهد، بتواند شقوق مختلف آینده را تصور کند، دارای مهارت‌های فکری، انتقادی و تصمیم‌سازی خلاقانه باشد و بتواند به عنوان یک شهروند فعال در جامعه جهانی مشارکت کند (شریفی و اسلامی، ۱۳۹۰). بر این اساس، فرهنگ آموزش و یادگیری، به طور کلی دگرگون شده و یادگیری‌های جدید در این جامعه نوظهور، نیازمند یادگیری زبان‌هایی به غیر از زبان مادری است و تحقق یادگیری زبان دوم، به صورت اصولی و بنیادی، برنامه‌ریزی مناسب توسط نظام آموزشی را طلب می‌کند. نتایج پژوهش شریفی و اسلامی (۱۳۹۱) که اظهار داشتند هرچند مفروضه‌های فرهنگ از نظر ماهیت مکان و زمان، در طی زمان در برابر تغییر مقاومت می‌کنند؛ ولی جلوه‌های فرهنگی در طی زمان با تحولات گوناگونی همراه بوده است، با نتیجه به دست آمده همسو می‌باشد. در جهت بالا نگهداشتن بُعد «بین‌المللی» در ارتقای فرهنگ دانشجویی، پیشنهاد می‌شود تا برای اینکه دانشجویان به مشارکت در فعالیت‌های عام‌المنفعه و مردمی تشویق شوند، در برنامه درسی آن‌ها (فارغ از نوع رشته تحصیلی‌شان) واحدی اجباری با عنوان «دوره آموزش رایگان» برای کودکان کار، افراد معلول و نیازمند، افراد بازمانده از تحصیل و... در نظر گرفته شود.

فهرست منابع

۱. آزادارمکی، تقی (۱۳۸۷). جامعه شناسی فرهنگ. تهران: انتشارات علم.
۲. آزادارمکی، تقی (۱۳۸۶). فرهنگ و هویت ایرانی و جهانی شدن. تهران: انتشارات تمدن ایرانی.
۳. امین مظفری، فاروق؛ پرداختچی، محمدحسن؛ یمنی دوزی سرخابی، محمد؛ ذکایی، محمد (۱۳۸۷). بررسی رابطه فرهنگ سازمانی و سبک‌های رهبری در دانشگاه‌های ایران. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی. دوره ۱۴. شماره ۱. صص ۱۵۷-۱۳۳.
۴. اینگلهارت، رونالد. (۱۳۸۲). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی. ترجمه مریم وتر. تهران: انتشارات کویر.
۵. بایبوردی، اسماعیل؛ کریمیان، علیرضا (۱۳۹۳). جهانی شدن فرهنگ و تاثیر آن بر هویت ملی ایران. پژوهشنامه روابط بین‌الملل. ۷(۲۸)، ۷۷-۱۰۲.
۶. باتامور، تام (۱۹۸۴). مکتب فرانکفورت. ترجمه حسینعلی نوذری، ۱۳۸۵. تهران: انتشارات نی.
۷. شریفی، اصغر؛ اسلامی، فاطمه (۱۳۹۰). چگونه شهروند قرن ۲۱ باشیم؟ (آموزه‌هایی برای زیستن اثربخش در هزاره سوم). تهران: فرهنگ سبز.
۸. شریفی، اصغر؛ اسلامی، فاطمه (۱۳۹۱). روند تحول در مفروضه‌های فرهنگ فردی (از فرهنگ بومی تا فرهنگ جهانی). مجموعه مقالات همایش ملی ویژگی‌های ملی ۵ گانه تحول در شخصیت ایرانیان و پیشرفت ایران. تهران.
۹. صالح‌نیا، نرگس؛ دهنوی، جلال؛ حق‌نژاد، امین (۱۳۸۹). نقش فرهنگ در توسعه اقتصادی. ماهنامه مهندسی فرهنگی. ۴-۴۴، ۴۳-۷۹-۶۶.
۱۰. صالحی‌امیری، سیدرضا (۱۳۸۶). مفاهیم و نظریه‌های فرهنگی. تهران: انتشارات ققنوس.
۱۱. لهسایی زاده، عبدالعلی (۱۳۸۳). بررسی عوامل اجتماعی - اقتصادی مؤثر بر پایداری به ارزشهای دینی. دو ماهنامه بین‌المللی اطلاع رسانی، پژوهشی، آموزشی، تحلیلی در زمینه علوم انسانی. ۲(۹)، ۳۱-۲۹.
۱۲. مالدینوفسکی، برونیسلاو (۱۳۸۴). نظریه‌ای علمی درباره فرهنگ. ترجمه عبدالحمید زرین‌قلم. تهران: انتشارات گام نو.
۱۳. نیکوکار، اعظم (۱۳۹۴). ارائه مدلی جهت ارتقاء فرهنگ دانشجویی در دانشگاه آزاد اسلامی (منطقه ۵). رساله دکتری. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
14. Ardalan, Kavous. (2009). *Globalization and Culture: four paradigmatic views*: International Journal of Emeralds. 36(5).
15. Berry, J. W. (2007). *Acculturation*. In J. E. Grusec, P. D. Hastings (Eds). *Handbook of Socialization: Theory and Research*. New York: Guilford.
16. Buarque, C. (2004). *Global*; University: Peer Review. 6(2).
17. Castillo, Linda G.; Conoley, Collie W.; Cepeda, Lisa M.; Ivy, Karen K.; Archuleta, Debra J. (2010). *Mexican American Adolescents' Perceptions of a Pro-College Culture*. Journal of Hispanic Higher Education. 9(1), 61-72.
18. Glossary of Education Reform (2016). *The glossary of education reform (School Culture)*. Available at: www.edglossary.org/hidden-curriculum
19. Karlsson, Jan (2007). *Service as Collaboration: an Integrated Process in Teaching and Research, a Response to Green Bank*. Journal of Teaching in Higher Education. 12(2), 281-287.

20. Landes, H. (2008). *A Comparative Study Of Student Culture In A Conservatory And A University School Of Music* Volume One.
21. Law, Wing-Wah; Ng, Ho Ming (2009). *Globalization and Multileveled Citizenship Education: A Tale of Two Chinese Cities, Hong Kong and Shanghai*. Teachers College Record. 111(4), 851° 892.
22. Narvaez, D. (2010). *The Emotional Foundations of High Moral Intelligence*. New Directions for Child and Adolescent Development. doi: 10. 1002/cd. 276. 77° 94.
23. Noe, Jeff (2012). *The Relationship between Principal's Emotional Intelligence Quotient, School Culture, and Student Achievement*. A Dissertation Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Education.
24. Tierney, W. G. (2008). *The Impact of Culture on Organizational Decision Making: Theory and Practice in Higher Education*. Virginia: Stylus Publishing.
25. Uprety, Raju, Sabina Baniya Chhetri (2014). *College Culture and Student Satisfaction*. Journal of Education and Research. 4(1), 77-92.
26. Välimaa, J. (2008). *Cultural Studies in Higher Education Research*. In J. Välimaa & O. -H. Ylijoki (Eds.). *Cultural Perspectives on Higher Education*. Springer Netherlands. 11(2), 9-25.

